

Morland:
Límcový plášť
a klobouk z konce
XVIII. stol.

Místo krajkové vázanky nosí se mušelínový jabot. I nepohodlná baroková paruka byla zavržena. Jen advokáti a lékaři si ji ponechali jako odznak své důstojnosti. Pod třírohý klobouk nosily se vlasy, spletené v copánek, ovázaný černou stuhou. Vlasy si buď pudrovali nebo nosili bílé paruky se dvěma lokýnkami nad skráněmi.

Hlavní zájem ženské módy byl soustředěn k sukni. Její rozměry se stále zvětšovaly tak, že ani větší počet spodniček nedostačoval. Proto se sáhlo k obručím, které daly sukni potřebnou šíři. Délka její byla o něco kratší, takže bylo vidět nožky, obuté v úzké atlasové střevičky s vysokým podpatkem. Nejvhodnějším materiálem na sukni je hedvábný foulard nebo květovaný kreton. K výzdobě možno použití náběr, krajek, stuh, květin, výšivek a podobně. Živůtek, který byl hladký, dílkového střihu se v nádhře sukně jaksi ztrácel. Míval velký výstřih a krajkové náběry na ukončení úzkých loktových rukávů. Oblíbeným doplňkem byl pásek ze stuh nebo mušelínu, ovazující krk. Rokokové účesy v prvních letech se ještě pudrovaly, později používalo bílých vlásenek, velmi vysoko vyčesaných a ozdobených květinami, péry, stuhami neb i malými kloboučky.

Vycházkovým doplňkem rokokové módy jak dámské, tak pánské byly pláštěnky tříčtvrteční délky a značné šíře. Rokokový šat byl opravdu nepohodlný a proto jej dámy rády ve svých komnatách odkládaly a oblékaly kontuš, polopřiléhavý oděv — první župan. Šil se z kvítkovaných kretonů a ozdoboval mušelinovými náběrami.

Tyto kretonové látky našly zvlášť velké obliby v kruzích měšťanských, kde z nich hotoveny téměř všechny součásti obleku. Sukně měšťanek byly menších rozměrů, spíše se uplatňovaly spodničky. Také v délce býval rozdíl. Sahaly ke kotníkům nebo málo nad ně. Na živůtek, ozdobený přes prsa skříženým batistovým šátkem, rády oblékaly kabátek s bohatě naskládanými šůsky, t. zv. »caraco«. Místo vysoko vyčesaných účesů nosily batistové čepečky s kokardami stuh.

Šat měšťanů přizpůsoboval se stříhem módě šlechty. Býval z látek temnějších, spíše soukenných nebo sametových. Bohaté vyšívání nahrazovaly prýmký kol zapínání. Vždy pečlivě nažehlené krajkové jabot doplní hercův kostým, ať představuje

Francouzský
měšťanský pár.

šlechtice či měšťáka. Také lorgnon, zavěšený na černé šňůrce kol krku, a elegantní tabatěrka nezbytně doplňovaly tuto módu.

Výstřely z Bastily r. 1792 učinily nejen konec vládě francouzských králů, ale i všem pošetilostem a kudrlinkám rokoka. Zmizela krinolína, pudrované účesy i vyšívané fraky i střevíce se sponou. Šat stal se prostším a účelnějším. Textilní trhy byly obešlány zejména anglickými látkami vzorů pruhovaných nebo kostkovaných.

Ženy na čas odložily šněrovačku, libovaly si v obyčejné nabrané sukni a jacquetu — prvotním to kostymu, do kterého oblékaly polopřiléhavý živůtek odlišné barvy, nezřídka červené. Vysoký cylindrovitý klobouk s národní kokardou doplňoval vzhled francouzských republikánek.

Muži vrátili se zase k vysoké botě pod kolena, k nimž dosahovala soukenná, někdy i kožená kalhota, pod kolenem svázaná šňůrkou nebo stužkou, často v národních barvách. Frakový kabát měl velké klopky, byl beze všech ozdob. Kol krku si vážali šátek, obyčejně rudý. Velké oblíbě se těšil dlouhý kabát k tělu se dvěma i třemi límci, spadajícími s ramen. Na hlavě nosil se buď široký plstěný klobouk s vysokou střechou, nebo červená jakobínská čapka.

Připravujete-li kostym do hry z konce 18. století, musíte rozlišiti i místo děje. Jedná-li se o prostředí západoevropské, hlavně Francii, pořídíte si kostym právě popsany. V ostatních zemích, i u nás dožívalo rokoko poslední své rozmory, plné nevkusů. Proto ještě na rozhraní 18. a 19. století bylo vidět mnoho copánků s pohupující se černou stuhou, širokou sukni s mnoha záhyby vzadu a batistovým šátkem, položeným křížem přes prsa.

Jakmile se poměry ve Francii poněkud zklidnily, pomýšleno opět na módu. Nejen umělci, ale i tvůrci francouzského obleku sahají opět k vzorům antickým. Tak na přelomu 18. a 19. stol. vzniká nová móda, zvaná empire, která se velmi rychle rozšířila nejen v salonech francouzských, ale i v celé Evropě, nevymýšlí ani východních zemí panství carského.

Empirový oblek je líbivým kostymem, který herci tak rádi nosí, že se často obléká i do her z jiného údobí. Proto pozor! Náleží jen do her, jejichž děj se odehrává přibližně mezi rokem 1800—1820. U ženského šatu i těchto dvacet let dělíme na tak zv. ranný a pozdní empire. V ranním má kostym jednoduchý košilový střih, vysoko nad pasem přepásaný. Tím vzniká kratičký živůtek s hlubokým výstřihem a balonkovým rukávem a velmi dlouhá sukně. Pod ní se oblékaly jen kalhoty, sahající

**Princezna Visconti
v kostymu
à la grecque.**
(Portrét F. Gérarda
v pařížském Louvru).

až ke kotníkům. Proti chladu chránila ženy vlněná nebo kožišinová šála a velký rukávník. Teprve v r. 1806—10 začaly se v zimě nosit kabátky s krátkým tíllem a dlouhými rukávy. Zhotovovaly se ze sukna nebo sametu a lemovaly kožišinou nebo bývaly celé kožišinové. Říkalo se jim špenzr. Šat v této pozdější době empirové je již stříhově složitější. Nebude chybou, bude-li váš kostym mít dlouhé rukávy, dílkový živůtek a na sukni kratší tuniku, jen když celková linie bude štíhlá. Účes může mít herečka pro tuto dobu buď z krátkých vlasů, i do prstenců sčesaných, nebo účes s uzlem a čelenkou, připomínající módu řeckou. V létě nosily se na hlavě široké florentinské klobouky, v zimě plstěné, oboje svázané pod bradu.